

VEILIGHEIDSINFORMATIEBLAD

Interthane 990SG RAL7001 Silver Grey PtA

RUBRIEK 1: Identificatie van de stof of het mengsel en van de vennootschap/onderneming

1.1 Productidentificatie

Productnaam : Interthane 990SG RAL7001 Silver Grey PtA
Productcode : PMK766

1.2 Relevant geïdentificeerd gebruik van de stof of het mengsel en ontraden gebruik

Aanbevolen gebruik	
Professionele toepassing van coatings en inktten	
Afgeraden gebruik	Reden
Alle Overig Gebruikswijzen	

1.3 Details betreffende de verstrekker van het veiligheidsinformatieblad

International Farg AB
Holmedalen 3
Aspereds Industriomrade
SE-424 22 Angered
Sweden

Tel: +46 (0) 31 928500 Fax: +46 (0) 31 928530
e-mail adres van de : sdsfellinguk@akzonobel.com
verantwoordelijke voor dit
VIB

Nationaal contact

International Farbenwerke GmbH, Lauenburger Landstrasse 11, Postfach 800449, 21004 Hamburg, Deutschland

Tel: +49 (0)40 720030 (08.00-16.30 (Mo-Do) 08.00-14.00 (Fr)) Fax: +49 (0)40 720 8953

1.4 Telefoonnummer voor noodgevallen

Nationaal adviesorgaan/Vergiftigingencentrum (Uitsluitend bestemd om professionele hulpverleners te informeren bij acute vergiftigingen)

Telefoonnummer : + 32 (0)70 245 245

Leverancier

Telefoonnummer : +46 8 33 12 31

RUBRIEK 2: Identificatie van de gevaren

2.1 Indeling van de stof of het mengsel

Productomschrijving : Mengsel

Classificatie volgens de Verordening (EG) Nr.1272/2008 [CLP/GHS]

Flam. Liq. 3, H226

Aquatic Chronic 3, H412

Het product is geclassificeerd als gevaarlijk volgens Verordening (EG) nr. 1272/2008 zoals gewijzigd.

Zie Rubriek 16 voor de volledige tekst van de H-zinnen die hierboven staan vermeld.

Zie rubriek 11 voor meer informatie over gezondheidseffecten en symptomen.

RUBRIEK 2: Identificatie van de gevaren

2.2 Etiketteringselementen

Gevaarsymbolen :

Signaalwoord : Waarschuwing

Gevarenaanduidingen : Ontvlambare vloeistof en damp.
Schadelijk voor in het water levende organismen, met langdurige gevolgen.

Voorzorgsmaatregelen

Preventie : Draag beschermende handschoenen. Draag oog- of gelaatsbescherming. Verwijderd houden van warmte, hete oppervlakken, vonken, open vuur en andere ontstekingsbronnen. Niet roken. Voorkom lozing in het milieu.

Reactie : BIJ CONTACT MET DE HUID (of het haar): Verontreinigde kleding onmiddellijk uittrekken. Spoel de huid af met water of neem een douche.

Opslag : Koel bewaren.

Verwijdering : Inhoud en container afvoeren in overeenstemming met locale, regionale, nationale en internationale regelgeving.

Aanvullende etiketonderdelen : Bevat vetzuren, tall-olie, verbindingen met oleylamine en Fatty acids, C18-unsatd., trimers, compds. with oleylamine. Kan een allergische reactie veroorzaken.

Draag het daartoe geëigende ademhalingsmasker bij onvoldoende ventilatie.

Bijlage XVII - Beperkingen met betrekking tot de productie, het op de markt brengen en het gebruik van bepaalde gevaarlijke stoffen, mengsels en producten : Niet van toepassing.

2.3 Andere gevaren

Overige gevaren die niet leiden tot classificatie : Geen bekend.

RUBRIEK 3: Samenstelling en informatie over de bestanddelen

3.2 Mengsels : Mengsel

Product- / ingrediëntennaam	Identificatiemogelijkheden	% naar gewicht	Classificatie Verordening (EG) nr. 1272/2008 [CLP]	Nota (s)	Type
solvent-nafta (aardolie), licht aromatisch	REACH #: 01-2119455851-35 EG: 265-199-0 CAS-nummer: 64742-95-6 Index: 649-356-00-4	≤10	Flam. Liq. 3, H226 STOT SE 3, H335 STOT SE 3, H336 Asp. Tox. 1, H304 Aquatic Chronic 2, H411 EUH066	P	[1] [2]
1,2,4-trimethylbenzeen	EG: 202-436-9 CAS-nummer: 95-63-6 Index: 601-043-00-3	≤5	Flam. Liq. 3, H226 Acute Tox. 4, H332 Skin Irrit. 2, H315 Eye Irrit. 2, H319 STOT SE 3, H335 Aquatic Chronic 2, H411	-	[1] [2]
xyleen	REACH #: 01-2119488216-32	≤3	Flam. Liq. 3, H226 Acute Tox. 4, H312	C	[1] [2]

Datum van uitgave/Revisie datum : 31/05/2017

Versie : 3

2/16

AkzoNobel

RUBRIEK 3: Samenstelling en informatie over de bestanddelen

2-methoxy-1-methylethylacetaat	EG: 215-535-7 CAS-nummer: 1330-20-7 Index: 601-022-00-9	≤3	Acute Tox. 4, H332 Skin Irrit. 2, H315 Eye Irrit. 2, H319 STOT SE 3, H335 Asp. Tox. 1, H304	-	[2]
mesityleen	REACH #: 01-2119475791-29 EG: 203-603-9 CAS-nummer: 108-65-6 Index: 607-195-00-7	≤1	Flam. Liq. 3, H226	-	[1] [2]
Fatty acids, C18-unsatd., trimers, compds. with oleylamine	EG: 203-604-4 CAS-nummer: 108-67-8 Index: 601-025-00-5	≤0.3	Flam. Liq. 3, H226 Skin Irrit. 2, H315 Eye Irrit. 2, H319 STOT SE 3, H335 Aquatic Chronic 2, H411	-	[1]
vetzuren, tall-olie, verbindingen met oleylamine	CAS-nummer: 147900-93-4	≤0.3	Acute Tox. 4, H332 Skin Sens. 1, H317 STOT RE 1, H372 Aquatic Chronic 2, H411	-	[1]
	EG: 288-315-1 CAS-nummer: 85711-55-3	≤0.3	Eye Dam. 1, H318 Skin Sens. 1, H317 STOT RE 2, H373	-	[1]
			Zie Rubriek 16 voor de volledige tekst van de H-zinnen die hierboven staan vermeld.		

Er zijn geen additionele ingrediënten aanwezig die, voor zover op dit moment aan leverancier bekend is en in de van toepassing zijnde concentraties, geclassificeerd zijn als schadelijk voor de gezondheid of voor het milieu, PBT of zPzB of een werkplaats blootstellingslimiet zijn toegewezen en op grond daarvan in deze sectie moeten worden vermeld.

Type

[1] Stof ingedeeld met een gezondheids- of milieugevaar

[2] Stof met een werkplaats blootstellingslimiet

[3] Stof voldoet aan criteria voor PBT overeenkomstig Verordening (EG) nr. 1907/2006, Bijlage XIII

[4] Stof voldoet aan criteria voor zPzB overeenkomstig Verordening (EG) nr. 1907/2006, Bijlage XIII

[5] Een even zorgwekkende stof

Arbeidshygiënische blootstellingsgrenzen, indien beschikbaar, zijn weergegeven in rubriek 8.

**Nota
(s)**

RUBRIEK 4: Eerstehulpmaatregelen

4.1 Beschrijving van de eerstehulpmaatregelen

- Algemeen** : Roep in geval van twijfel of bij aanhoudende symptomen altijd medische hulp in. Geef een bewusteloos iemand nooit iets via de mond. Bewusteloze personen in stabiele zijligging plaatsen en medische hulp inroepen.
- Oogcontact** : Verwijder contactlenzen, spoel met veel schoon water uit de kraan, houd de oogleden minstens 10 minuten uit elkaar en vraag onmiddellijk medisch advies.
- Inademing** : Breng in de frisse lucht. Houd de persoon warm en rustig. Als de patiënt niet ademt, onregelmatig ademt, of als zich een ademhalingsstilstand voordoet, dient kunstmatige beademing of zuurstof te worden toegediend door getraind personeel.
- Huidcontact** : Verwijder verontreinigde kleding en schoenen. Reinig de huid grondig met water en zeep of gebruik een goedgekeurde huidreiniger. GEEN oplosmiddelen of verdunningsmiddelen gebruiken.
- Inslikken** : In geval van inslikken onmiddellijk een arts raadplegen en verpakking of etiket tonen. Houd de persoon warm en rustig. GEEN braken opwekken.

RUBRIEK 4: Eerstehulpmaatregelen

Bescherming van eerste-hulpverleners : Er mag geen actie worden ondernomen als er kans is op persoonlijke ongelukken of in geval van onvoldoende training. Dit kan gevaarlijk zijn voor degene die mond-op-mondbeademing toepast.

4.2 Belangrijkste acute en uitgestelde symptomen en effecten

Mogelijke acute gevolgen voor de gezondheid

Oogcontact : Significante effecten of kritische gevaren zijn niet bekend.
Inademing : Significante effecten of kritische gevaren zijn niet bekend.
Huidcontact : Significante effecten of kritische gevaren zijn niet bekend.
Inslikken : Significante effecten of kritische gevaren zijn niet bekend.

Tekenen/symptomen van overmatige blootstelling

Oogcontact : Geen specifieke gegevens.
Inademing : Ongewenste symptomen kunnen de volgende zijn:
 hoofdpijn
 slaperigheid/moeheid
 duizeligheid/draaierigheid
 spierzwakte
 bewusteloosheid
Huidcontact : Geen specifieke gegevens.
Inslikken : Geen specifieke gegevens.

4.3 Vermelding van de vereiste onmiddellijke medische verzorging en speciale behandeling

Opmerkingen voor arts : Behandel symptomatisch. Contacteer onmiddellijk een specialist voor de behandeling van de vergiftiging indien grote hoeveelheden ingenomen of geïnhaleerd zijn.
Specifieke behandelingen : Geen specifieke behandeling.

RUBRIEK 5: Brandbestrijdingsmaatregelen

5.1 Blusmiddelen

Geschikte blusmiddelen : Gebruik bluspoeder, CO₂, waternevel (mist) of schuim.
Ongeschikte blusmiddelen : Gebruik geen waterstraal.

5.2 Speciale gevaren die door de stof of het mengsel worden veroorzaakt

Risico's van de stof of het mengsel : Ontvlambare vloeistof en damp. Bij brand of verhitting loopt de druk op en kan de houder barsten en eventueel exploderen. Wegvloeien in riool kan gevaar voor brand of explosie veroorzaken. Deze stof is schadelijk voor het aquatisch milieu met blijvende gevolgen. Met dit materiaal verontreinigd bluswater dient te worden opgevangen, zodat het niet in het oppervlaktewater, riool of afvoer terecht komt.
Gevaarlijke thermische ontledingsproducten : Afbraakproducten kunnen onder meer zijn:
 kooldioxide
 koolmonoxide
 metaaloxide(n)

5.3 Advies voor brandweerlieden

Speciale beschermende maatregelen voor brandbestrijders : In geval van brand, isoleer het terrein direct door alle personen uit de buurt van het incident te verwijderen. Er mag geen actie worden ondernomen als er kans is op persoonlijke ongelukken of in geval van onvoldoende training. Verplaats de reservoirs uit het brandgebied als dat zonder risico kan. Gebruik waternevel om aan het vuur blootgestelde vaten koel te houden.

RUBRIEK 5: Brandbestrijdingsmaatregelen

- Speciale beschermende uitrusting voor brandweerlieden** : Brandbestrijders dienen geschikte kleding te dragen en een onafhankelijk ademhalingstoestel (SCBA) dat een volledig gelaatsdeel heeft en met een overdrukmodus werkt. Kleding voor brandweerlieden (inclusief helmen, beschermende laarzen en handschoenen), overeenkomstig Europese norm EN 469, geeft een basis beschermingsniveau voor incidenten met chemische stoffen.

RUBRIEK 6: Maatregelen bij het accidenteel vrijkomen van de stof of het mengsel

6.1 Persoonlijke voorzorgsmaatregelen, beschermingsmiddelen en noodprocedures

- Voor andere personen dan de hulpdiensten** : Er mag geen actie worden ondernomen als er kans is op persoonlijke ongelukken of in geval van onvoldoende training. Evacueer omringende gebieden. Zorg dat onbeschermd en overbodig personeel niet binnenkomt. Raak gemorst materiaal niet aan en loop er niet doorheen. Sluit alle ontstekingsbronnen af. Geen open vuur en niet roken in het gevarengedebied. Vermijd inademen van damp of nevel. Zorg voor voldoende ventilatie. Draag het daartoe geëigende ademhalingsmasker bij onvoldoende ventilatie. Draag geschikte persoonlijke beschermingsmiddelen.
- Voor de hulpdiensten** : Indien speciale kleding is vereist voor het hanteren van het gemorst product, lees dan ook de eventuele informatie in Rubriek 8 over geschikte en ongeschikte materialen. Zie ook de informatie onder de hoofding "Voor andere personen dan de hulpdiensten".

- 6.2 Milieuvorzorgsmaatregelen** : Vermijd verspreiding van gemorst materiaal en afvalmateriaal en voorkom dat dit in contact komt met bodem, waterwegen, afvoerleidingen en riool. Informeer de betreffende autoriteiten wanneer het product het milieu heeft vervuild (riolering, waterwegen, bodem of lucht). Watervervuילend materiaal. Dit product kan schadelijk zijn voor het milieu wanneer het in grote hoeveelheden vrijkomt.

6.3 Insluitings- en reinigingsmethoden en -materiaal

- Gering morsen** : Dicht het lek als dat zonder risico kan. Verwijder verpakkingen uit het gebied waar gemorst is. Gebruik vonkvrije gereedschappen en explosievrije apparatuur. Verdunnen met water en opweilen indien wateroplosbaar. Alternatief, of indien water-onoplosbaar, absorbeer met inert droog materiaal en plaats in een toepasbare afvalcontainer. Af laten voeren door een vergunninghoudend afvalverwerkingsbedrijf.
- Uitgebreid morsen** : Dicht het lek als dat zonder risico kan. Verwijder verpakkingen uit het gebied waar gemorst is. Gebruik vonkvrije gereedschappen en explosievrije apparatuur. Benader de uitstoot met de wind in de rug. Vermijd toegang tot riolen, waterwegen, kelders of gesloten ruimten. Voer weggelekt materiaal af naar een afvalwaterzuiveringsinstallatie of handel als volgt. Neem gemorst preparaat op met niet-brandbare absorberende materialen, bijvoorbeeld zand, aarde, vermiculiet of diatomeeënaarde en doe dit in een afvoercontainer in overeenstemming met de plaatselijke voorschriften. Af laten voeren door een vergunninghoudend afvalverwerkingsbedrijf. Vervuild absorberend materiaal kan dezelfde risico's met zich meebrengen als het gemorste product.

- 6.4 Verwijzing naar andere rubrieken** : Zie Rubriek 1 voor contactgegevens voor noodgevallen.
Zie Rubriek 8 voor informatie over geschikte persoonlijke beschermingsmiddelen.
Zie Rubriek 13 voor aanvullende informatie over afvalbehandeling.

RUBRIEK 7: Hantering en opslag

De informatie in deze rubriek bevat algemene adviezen en richtlijnen. De lijst van Aanbevolen toepassingen in Rubriek 1 moet worden geraadpleegd voor eventueel beschikbare gebruiksspecifieke informatie die gegeven wordt in de Blootstellingsscenario('s).

7.1 Voorzorgsmaatregelen voor het veilig hanteren van de stof of het mengsel

RUBRIEK 7: Hantering en opslag

- Beschermende maatregelen** : Trek van toepassing zijnde persoonlijke beschermingsmiddelen aan (zie rubriek 8). Niet innemen. Vermijd contact met de ogen, huid en kleding. Vermijd inademen van damp of nevel. Voorkom lozing in het milieu. Alleen gebruiken bij voldoende ventilatie. Draag het daartoe geëigende ademhalingsmasker bij onvoldoende ventilatie. Ga opslagruimtes en besloten ruimtes niet binnen tenzij voldoende ventilatie aanwezig is. Bewaren in de originele verpakking, of in een goedgekeurd alternatief dat is gemaakt van compatibel materiaal; goed gesloten houden wanneer het niet in gebruik is. Opbergen en gebruiken uit de buurt van hitte, vonken, open vuur en elke andere mogelijke ontstekingsbron. Gebruik explosieveilige elektrische apparatuur (ventilatie, verlichting en materiaalbehandeling). Uitsluitend vonkvrij gereedschap gebruiken. Neem voorzorgsmaatregelen tegen elektrostatische ontladingen. Lege verpakkingen bevatten restproduct en kunnen gevaarlijk zijn. Vat niet hergebruiken.
- Advies inzake algemene arbeidshygiëne** : In de ruimte waar dit materiaal wordt gebruikt, opgeslagen of verwerkt, moet eten, drinken en roken verboden worden. Werknemers moeten hun handen en gezicht wassen alvorens te eten, drinken en roken. Verwijder verontreinigde kleding en beschermingsmiddelen voordat u kantines, e.d. binnengaat. Zie ook Rubriek 8 voor aanvullende informatie over hygiënische maatregelen.

7.2 Voorwaarden voor een veilige opslag, met inbegrip van incompatibele producten

Opslaan in overeenstemming met de plaatselijke regelgeving. Bewaar in een afzonderlijk, goedgekeurd gebied. Opslaan in oorspronkelijke verpakking, beschermd tegen direct zonlicht, op een droge, koele, goed geventileerde plaats, verwijderd van materiaal waarmee contact vermeden dient te worden (zie Rubriek 10) en voedsel en drank. Verwijder alle ontstekingsbronnen. Dampen zijn zwaarder dan lucht en kunnen zich over vloeren verspreiden. Gescheiden houden van oxiderende stoffen. Bewaar de verpakking goed afgesloten en verzegeld tot aan gebruik. Geopende verpakkingen dienen zorgvuldig opnieuw te worden afgesloten en dienen rechtstreeks te worden bewaard om lekkage te voorkomen. Niet opslaan in verpakkingen zonder etiket. Neem passende maatregelen om verspreiding in het milieu te voorkomen.

7.3 Specifiek eindgebruik

- Aanbevelingen** : Niet beschikbaar.
- Oplossingen specifiek voor de industriële sector** : Niet beschikbaar.

RUBRIEK 8: Maatregelen ter beheersing van blootstelling/persoonlijke bescherming

De informatie in deze rubriek bevat algemene adviezen en richtlijnen. Informatie wordt verstrekt op basis van het typisch te verwachten gebruik van het product. Er kunnen aanvullende maatregelen vereist zijn voor hantering van bulkhoeveelheden of voor andere toepassingen die zouden kunnen leiden tot een significante verhoging van de blootstelling van de werknemer of van emissies naar het milieu.

8.1 Controleparameters

Beroepsmatige blootstellingslimieten

Product- /ingrediëntennaam	Grenswaarden voor blootstelling
solvent-nafta (aardolie), licht aromatisch	European Hydrocarbon Solvent Suppliers (CEFIC-HSPA) methodology (Europa). TWA: 100 mg/m ³ 8 uren.
1,2,4-trimethylbenzeen	Lijst Grenswaarden / Valeurs Limites (België, 4/2014). Grenswaarde: 100 mg/m ³ 8 uren. Grenswaarde: 20 ppm 8 uren.
xyleen	Lijst Grenswaarden / Valeurs Limites (België, 4/2014). Opgenomen via de huid. Kortetijds waarde: 442 mg/m ³ 15 minuten. Kortetijds waarde: 100 ppm 15 minuten. Grenswaarde: 221 mg/m ³ 8 uren. Grenswaarde: 50 ppm 8 uren.
2-methoxy-1-methylethylacetaat	Lijst Grenswaarden / Valeurs Limites (België, 4/2014).

RUBRIEK 8: Maatregelen ter beheersing van blootstelling/persoonlijke bescherming

mesityleen

Opgenomen via de huid.

Kortetijdswaarde: 550 mg/m³ 15 minuten.

Kortetijdswaarde: 100 ppm 15 minuten.

Grenswaarde: 275 mg/m³ 8 uren.

Grenswaarde: 50 ppm 8 uren.

Lijst Grenswaarden / Valeurs Limites (België, 4/2014).

Grenswaarde: 100 mg/m³ 8 uren.

Grenswaarde: 20 ppm 8 uren.

Aanbevolen monitoring procedures : Wanneer dit product ingrediënten bevat met blootstellingslimieten, kan monitoring van personen, van werkplaatsomgeving of biologisch monitoren vereist zijn om de effectiviteit van de ventilatie of van andere controlemaatregelen en/of de noodzaak van het gebruik van ademhalingsbeschermingsmiddelen te bepalen. Er moet gebruik worden gemaakt van monitoringsnormen, zoals de volgende: Europese Norm EN 689 (Werkplekatmosfeer - Leidraad voor de beoordeling van de blootstelling bij inademing van chemische stoffen voor de vergelijking met de grenswaarden en de meetstrategie) Europese norm EN 14042 (Werkplekatmosfeer - Richtlijn voor de toepassing en het gebruik van procedures voor de beoordeling van blootstelling aan chemische en biologische stoffen) Europese norm EN 482 (Werkplekatmosfeer - Algemene eisen voor de uitvoering van de procedures voor het meten van chemische stoffen) Bovendien is raadpleging van nationale richtlijnen voor methoden voor de bepaling van gevaarlijke stoffen vereist.

DNEL's/DMEL's

Geen DNEL's/DMEL's beschikbaar.

PNEC's

Geen PNEC's beschikbaar.

8.2 Maatregelen ter beheersing van blootstelling

Passende technische maatregelen : Alleen gebruiken bij voldoende ventilatie. Maak gebruik van gesloten installaties, lokale afzuig of andere technische beheersmaatregelen om beroepsmatige blootstelling aan luchtverontreinigingen onder de aanbevolen of wettelijke grenswaarden te houden. De technische controlemiddelen dienen ook gas-, damp- en stofconcentraties beneden alle explosiegrenswaarden te houden. Gebruik explosieveilige ventilatie.

Individuele beschermingsmaatregelen

Hygiënische maatregelen : Was na het hanteren van chemische producten uw handen, onderarmen en gezicht grondig voordat u eet, drinkt of naar het toilet gaat en aan het eind van de werkdag. Toepasselijke technieken moeten gebruikt worden om mogelijk verontreinigde kleding te verwijderen. Was verontreinigde kleding alvorens die opnieuw te gebruiken. Zorg ervoor dat de oogwasstations en veiligheidsdouches zich dicht bij de werkplek bevinden.

Bescherming van de ogen/ het gezicht : Wanneer een risicoanalyse aangeeft dat dit noodzakelijk is om blootstelling aan spatten, nevel, gassen of stof te vermijden, dient een veiligheidsbescherming voor de ogen te worden gedragen die voldoet aan een goedgekeurde standaard. Indien contact mogelijk is, moeten de volgende beschermingsmiddelen worden gedragen, tenzij uit de beoordeling blijkt dat een hogere mate van bescherming noodzakelijk is: veiligheidsbril met zijkapjes.

Bescherming van de huid

Bescherming van de handen : Gebruik chemicalienbestendige handschoenen, zoals aangegeven in standaard EN 374: Beschermende handschoenen tegen chemicalien en microorganismen. Aanbevolen: Viton® of Nitril handschoenen. De aanbevolen handschoenen zijn gebaseerd op de meest voorkomende oplosmiddel in dit product. Indien langdurig en regelmatig contact voorkomt, een handschoen met een beschermingsklasse 6 (doorbreektijd meer dan 480 minuten volgens EN 374) is aanbevolen. Als slechts een kort contact verwacht wordt, een handschoen met een beschermingsklasse 2 of hoger (doorbreektijd groter dan 30 minuten volgens EN 374) is aanbevolen. De gebruiker dient te controleren of de uiteindelijke keus voor een bepaald type

RUBRIEK 8: Maatregelen ter beheersing van blootstelling/persoonlijke bescherming

handschoenen voor het hanteren van dit product de meest geschikte is, daarbij rekening houdend met de specifieke omstandigheden bij gebruik, zoals opgenomen in de risicoanalyse van de gebruiker. Gebruik chemicalienbestendige handschoenen, zoals aangegeven in standaard EN 374: Beschermende handschoenen tegen chemicalien en microorganismen.

Beschermende crèmes kunnen helpen blootgestelde huid te beschermen. Deze mogen echter niet worden aangebracht nadat blootstelling heeft plaatsgevonden.

- Lichaamsbescherming** : Persoonlijke lichaamsbeschermende middelen dienen te worden gekozen op basis van de uit te voeren taak, de daarbij behorende risico's en dient door een specialist te worden goedgekeurd voordat het product wordt gebruikt. Indien er een risico bestaat op ontsteking door statische elektriciteit, moet anti-statische beschermende kleding worden gedragen. Voor de beste bescherming tegen statische ontladingen, moet kleding bestaan uit anti-statische overalls, laarzen en handschoenen. Raadpleeg de Europese norm EN 1149 voor verdere informatie over materiaal- en ontwerpisen en beproevingsmethoden.
- Overige huidbescherming** : Geschikt schoeisel en eventuele aanvullende huidbeschermingsmaatregelen moeten worden geselecteerd op basis van de taak die wordt uitgevoerd en de risico's die daarmee gepaard gaan en deze moeten worden goedgekeurd door een deskundige voorafgaand aan de gebruik van dit product.
- Bescherming van de ademhalingswegen** : Wanneer een risicoanalyse aangeeft dat dit noodzakelijk is, dient u een goed passend, luchtzuiverend of luchttoevoerend ademhalingstoestel te gebruiken dat voldoet aan een goedgekeurde standaard. De keuze van een masker moet gebaseerd worden op verwachte blootstellingslimieten, de gevaren van het product en de limieten voor veilig werken van het type masker.
- Beheersing van milieublootstelling** : Uitstoot van ventilatie of bewerkingsapparatuur moet worden gecontroleerd om er zeker van te zijn dat deze voldoet aan de eisen van de milieubeschermingswetgeving. In sommige gevallen zijn gaswassers, filters of technische modificaties van de procesapparatuur nodig om de emissie terug te brengen tot een aanvaardbaar niveau.

RUBRIEK 9: Fysische en chemische eigenschappen

9.1 Informatie over fysische en chemische basiseigenschappen

Voorkomen

Fysische toestand : Vloeistof.

Kleur : Grijs.

Geur : Oplosmiddel.

Geurdrempelwaarde : Niet beschikbaar.

pH : Niet van toepassing.

Smelt-/vriespunt : Niet beschikbaar.

Beginkookpunt en kooktraject : Niet beschikbaar.

Vlampunt : Gesloten kroes: 35°C

Verdampingssnelheid : Niet beschikbaar.

Ontvlambaarheid (vast, gas) : Niet beschikbaar.

Bovenste/onderste ontvlambaarheids- of explosiegrenswaarden : Grootst bekende bereik: Onder: 1.4% Boven: 7.6% (solvent-nafta (aardolie), licht aromatisch)

Dampspanning : Niet beschikbaar.

Dampdichtheid : Niet beschikbaar.

Relatieve dichtheid : 1.49

Oplosbaarheid : Onoplosbaar in de volgende materialen: koud water.

Verdelingscoëfficiënt: n-octanol/water : Niet beschikbaar.

Zelfontbrandingstemperatuur : Niet beschikbaar.

Ontledingstemperatuur : Niet beschikbaar.

Datum van uitgave/Revisie datum : 31/05/2017

Versie : 3

8/16

RUBRIEK 9: Fysische en chemische eigenschappen

- Viscositeit** : Kinematisch (kamertemperatuur): 1384 mm²/s
Ontploffingseigenschappen : Niet beschikbaar.
Oxiderende eigenschappen : Niet beschikbaar.

9.2 Overige informatie

Geen aanvullende informatie.

RUBRIEK 10: Stabiliteit en reactiviteit

- 10.1 Reactiviteit** : Er zijn voor dit product of de bestanddelen ervan geen specifieke testgegevens beschikbaar met betrekking tot de reactiviteit.
- 10.2 Chemische stabiliteit** : Het product is stabiel.
- 10.3 Mogelijke gevaarlijke reacties** : Onder normale opslagomstandigheden en bij normaal gebruik zullen geen gevaarlijke reacties optreden.
- 10.4 Te vermijden omstandigheden** : Vermijd alle mogelijke ontstekingsbronnen (vonk of vlam). Zet verpakkingen niet onder druk, niet snijden, lassen, harden, solderen, gaten boren, schuren of niet aan warmte- of ontstekingsbronnen blootstellen.
- 10.5 Chemisch op elkaar inwerkende materialen** : Reactief of niet verenigbaar met de volgende materialen: oxyderende stoffen
- 10.6 Gevaarlijke ontledingsproducten** : Onder normale omstandigheden van opslag en gebruik worden normaal geen gevaarlijke afvalproducten gevormd.

RUBRIEK 11: Toxicologische informatie

11.1 Informatie over toxicologische effecten

Acute toxiciteit

Product- / ingrediëntennaam	Resultaat	Soorten	Dosis	Blootstelling
solvent-nafta (aardolie), licht aromatisch	LD50 Oraal	Rat	8400 mg/kg	-
	LC50 Inademing Damp	Rat	18000 mg/m ³	4 uren
1,2,4-trimethylbenzeen	LD50 Oraal	Rat	5 g/kg	-
	LD50 Oraal	Rat	4300 mg/kg	-
xyleen	LD50 Oraal	Rat	4300 mg/kg	-
	LD50 Dermaal	Konijn	5000 mg/kg	-
2-methoxy- 1-methylethylacetaat	LD50 Oraal	Rat	8532 mg/kg	-
	LC50 Inademing Damp	Rat	24000 mg/m ³	4 uren
mesityleen	LD50 Oraal	Rat	5000 mg/kg	-
	LD50 Oraal	Rat	5000 mg/kg	-

Conclusie/Samenvatting : Niet beschikbaar.

Schattingen van acute toxiciteit

Route	ATE (schatting van acute toxiciteit)-waarde
Dermaal	37085.7 mg/kg
Inhalatie (dampen)	190.1 mg/l

Irritatie/corrosie

RUBRIEK 11: Toxicologische informatie

Product- / ingrediëntennaam	Resultaat	Soorten	Score	Blootstelling	Observatie
solvent-nafta (aardolie), licht aromatisch mesityleen	Ogen - Licht irriterend	Konijn	-	24 uren 100 microliters	-
	Ogen - Licht irriterend	Konijn	-	24 uren 500 milligrams	-
	Huid - Gematigd irriterend	Konijn	-	24 uren 20 milligrams	-

Conclusie/Samenvatting : Niet beschikbaar.

Overgevoeligheid

Conclusie/Samenvatting : Niet beschikbaar.

Mutageniciteit

Conclusie/Samenvatting : Niet beschikbaar.

Kankerverwekkendheid

Conclusie/Samenvatting : Niet beschikbaar.

Giftigheid voor de voortplanting

Conclusie/Samenvatting : Niet beschikbaar.

Teratogeniciteit

Conclusie/Samenvatting : Niet beschikbaar.

STOT bij eenmalige blootstelling

Product- /ingrediëntennaam	Categorie	Wijze van blootstelling	Doelorganen
solvent-nafta (aardolie), licht aromatisch	Categorie 3	Niet van toepassing.	Irritatie van de luchtwegen en Narcotische werking
1,2,4-trimethylbenzeen	Categorie 3	Niet van toepassing.	Irritatie van de luchtwegen
xyleen	Categorie 3	Niet van toepassing.	Irritatie van de luchtwegen
mesityleen	Categorie 3	Niet van toepassing.	Irritatie van de luchtwegen

STOT bij herhaalde blootstelling

Product- /ingrediëntennaam	Categorie	Wijze van blootstelling	Doelorganen
Fatty acids, C18-unsatd., trimers, compds. with oleylamine	Categorie 1	Niet bepaald	Niet bepaald
vetzuren, tall-olie, verbindingen met oleylamine	Categorie 2	Niet bepaald	Niet bepaald

Gevaar bij inademing

Product- /ingrediëntennaam	Resultaat
solvent-nafta (aardolie), licht aromatisch xyleen	ASPIRATIEGEVAAR - Categorie 1 ASPIRATIEGEVAAR - Categorie 1

Informatie over : Niet beschikbaar.

waarschijnlijke blootstellingsrouten

Mogelijke acute gevolgen voor de gezondheid

Oogcontact : Significante effecten of kritische gevaren zijn niet bekend.

Inademing : Significante effecten of kritische gevaren zijn niet bekend.

Huidcontact : Significante effecten of kritische gevaren zijn niet bekend.

Inslikken : Significante effecten of kritische gevaren zijn niet bekend.

Symptomen die verband houden met de fysische, chemische en toxicologische eigenschappen

RUBRIEK 11: Toxicologische informatie

Oogcontact	: Geen specifieke gegevens.
Inademing	: Ongewenste symptomen kunnen de volgende zijn: hoofdpijn slaperigheid/moeheid duizeligheid/draaiierigheid spierzwakte bewusteloosheid
Huidcontact	: Geen specifieke gegevens.
Inslikken	: Geen specifieke gegevens.

Uitgestelde en onmiddellijke effecten alsook chronische effecten van kortstondige en langdurige blootstelling

Blootstelling op korte termijn

Mogelijke directe effecten : Niet beschikbaar.

Mogelijke vertraagde effecten : Niet beschikbaar.

Blootstelling op lange termijn

Mogelijke directe effecten : Niet beschikbaar.

Mogelijke vertraagde effecten : Niet beschikbaar.

Mogelijke chronische gevolgen voor de gezondheid

Niet beschikbaar.

Conclusie/Samenvatting	: Niet beschikbaar.
Algemeen	: Significante effecten of kritische gevaren zijn niet bekend.
Kankerverwekkendheid	: Significante effecten of kritische gevaren zijn niet bekend.
Mutageniciteit	: Significante effecten of kritische gevaren zijn niet bekend.
Teratogeniciteit	: Significante effecten of kritische gevaren zijn niet bekend.
Effecten op de ontwikkeling	: Significante effecten of kritische gevaren zijn niet bekend.
Effecten op de vruchtbaarheid	: Significante effecten of kritische gevaren zijn niet bekend.

Overige informatie : Niet beschikbaar.

RUBRIEK 12: Ecologische informatie

12.1 Toxiciteit

Product- / ingrediëntennaam	Resultaat	Soorten	Blootstelling
solvent-nafta (aardolie), licht aromatisch	Acuut EC50 6.14 mg/m ³	Daphnia	48 uren
1,2,4-trimethylbenzeen	Acuut LC50 9.22 mg/m ³ Acuut LC50 4910 µg/l Zeewater	Vis - Mykiss Crustaceeën - Elasmopus pecteniscus - Volwassene	96 uren 48 uren
xyleen	Acuut LC50 22.4 mg/l Zoetwater Acuut LC50 8500 µg/l Zeewater	Vis - Tilapia zillii Crustaceeën - Palaemonetes pugio	96 uren 48 uren
2-methoxy-1-methylethylacetaat mesityleen	Acuut LC50 13400 µg/l Zoetwater Acuut LC50 134 mg/l Zoetwater	Vis - Pimephales promelas Vis	96 uren 96 uren
	Acuut LC50 13000 µg/l Zeewater	Crustaceeën - Cancer magister - Vrijzwemmende larve van schaaldieren	48 uren
	Acuut LC50 12520 tot 15050 µg/l Zoetwater	Vis - Carassius auratus	96 uren

Datum van uitgave/Revisie datum : 31/05/2017

Versie : 3

11/16

AkzoNobel

RUBRIEK 12: Ecologische informatie

	Chronisch NOEC 400 µg/l Zoetwater	Daphnia - Daphnia magna	21 dagen
--	-----------------------------------	-------------------------	----------

Conclusie/Samenvatting : Niet beschikbaar.

12.2 Persistentie en afbreekbaarheid

Conclusie/Samenvatting : Niet beschikbaar.

12.3 Bioaccumulatie

Product- / ingrediëntennaam	LogP _{ow}	BCF	Potentieel
1,2,4-trimethylbenzeen	3.63	243	laag
xyleen	3.12	8.1 tot 25.9	laag
2-methoxy-1-methylethylacetaat	1.2	-	laag
mesityleen	3.42	186.208713666	laag

12.4 Mobiliteit in de bodem

Scheidingscoëfficiënt aarde/water (K_{oc}) : Niet beschikbaar.

Mobiliteit : Niet beschikbaar.

12.5 Resultaten van PBT- en zPzB-beoordeling

PBT : Niet van toepassing.

zPzB : Niet van toepassing.

12.6 Andere schadelijke effecten : Significante effecten of kritische gevaren zijn niet bekend.

RUBRIEK 13: Instructies voor verwijdering

De informatie in deze rubriek bevat algemene adviezen en richtlijnen. De lijst van Aanbevolen toepassingen in Rubriek 1 moet worden geraadpleegd voor eventueel beschikbare gebruiksspecifieke informatie die gegeven wordt in de Blootstellingsscenario('s).

13.1 Afvalverwerkingsmethoden

Product

Verwijderingsmethoden : Het produceren van afval dient altijd voor zover mogelijk te worden vermeden of tot een minimum te worden beperkt. Het afvoeren van dit product, oplossingen en alle bijproducten dient altijd te geschieden in overeenstemming met de geldende wetgeving op het gebied van milieubescherming en afvalverwerking en met alle andere regionaal of plaatselijk geldende reglementeringen. Laat overtollige en niet te recyclen producten afvoeren door een vergunninghoudend afvalverwerkingsbedrijf. Afval mag niet onbewerkt afgevoerd worden via de riolering tenzij volledig conform de eisen van de bevoegde instanties.

Gevaarlijke Afvalstoffen : De classificatie van het product komt mogelijk overeen met de criteria van gevaarlijke afvalstoffen.

Europese Afvalcatalogus (EAK)

Code nummer	Afvalnotatie
EWC 08 01 11*	afval van verf en lak dat organische oplosmiddelen of andere gevaarlijke stoffen bevat

Verpakking

Verwijderingsmethoden : Verwijder verontreinigde containers in overeenstemming met de plaatselijke of nationale wettelijke bepalingen. Deze stof en/of de verpakking als gevaarlijk afval afvoeren. Af laten voeren door een vergunninghoudend afvalverwerkingsbedrijf.

RUBRIEK 13: Instructies voor verwijdering

Speciale voorzorgsmaatregelen : Deze stof en de verpakking op veilige wijze afvoeren. Wees voorzichtig met het hanteren van lege verpakkingen/containers die nog niet schoongemaakt of omgespoeld zijn. Lege vaten of binnenzak kunnen enig restproduct bevatten. Dampen afkomstig van productresten kunnen leiden tot een zeer licht ontvlambare of explosieve atmosfeer binnenin de verpakking/container. Gebruikte verpakkingen/containers niet aansnijden, lassen of solderen of vermalen tenzij ze van binnen grondig zijn schoongemaakt. Vermijd verspreiding van gemorst materiaal en afvalmateriaal en voorkom dat dit in contact komt met bodem, waterwegen, afvoerleidingen en riool.

RUBRIEK 14: Informatie met betrekking tot het vervoer

	ADR/RID	IMDG	IATA
14.1 VN-nummer	UN1263	UN1263	UN1263
14.2 Juiste ladingnaam overeenkomstig de modelreglementen van de VN	VERF	VERF	VERF
14.3 Transportgevaarklasse (n)	3 	3 	3
14.4 Verpakkingsgroep	III	III	III
14.5 Milieugevaren	Nee.	Nee.	Nee.
Extra informatie	<u>Bijzondere bepalingen</u> 640 (E) <u>Tunnelcode</u> (D/E)	-	-

IMDG-code Segregatiegroep : Niet van toepassing.

14.6 Bijzondere voorzorgen voor de gebruiker : **Transport op eigen terrein:** bij verplaatsing van het product moeten verpakkingen altijd goed gesloten zijn en rechtop staan. Personen die bij deze werkzaamheden betrokken zijn, moeten vooraf geïnformeerd worden over hoe te handelen bij een calamiteit.

14.7 Vervoer in bulk overeenkomstig bijlage II bij Marpol en de IBC-code : Niet beschikbaar.

RUBRIEK 15: Regelgeving

15.1 Specifieke veiligheids-, gezondheids- en milieureglementen en -wetgeving voor de stof of het mengsel
EU Verordening (EG) nr. 1907/2006 (REACH)

Bijlage XIV - Lijst van stoffen die aan toelating zijn onderworpen

Bijlage XIV

Zeer zorgwekkende stoffen

Geen van de bestanddelen zijn gereguleerd.

RUBRIEK 15: Regelgeving

Bijlage XVII - Beperkingen met betrekking tot de productie, het op de markt brengen en het gebruik van bepaalde gevaarlijke stoffen, mengsels en producten : Niet van toepassing.

Overige EU-regelgeving

Europese inventaris : Niet bepaald.

Speciale verpakkingseisen

Recipiënten die van een kinderveilige sluiting moeten zijn voorzien : Niet van toepassing.

Voelbare gevaarsaanduiding : Niet van toepassing.

Ozonafbrekende stoffen (1005/2009/EU)

Niet vermeld.

Voorafgaande geïnformeerde toestemming (PIC) (649/2012/EU)

Niet vermeld.

Nationale regelgeving

Referenties : Conform Verordening (EG) No. 1907/2006 (REACH), Annex II Verordening (EG) No. 1272/2008 (CLP)
Koninklijk besluit van 28 mei 2003 betreffende het gezondheidstoezicht op de werknemers
Koninklijk Besluit van 5 oktober 1998 tot beperking van het op de markt brengen en van het gebruik. van bepaalde gevaarlijke stoffen en preparaten

15.2 Chemischeveiligheidsbeoordeling : Er is geen chemische veiligheidsbeoordeling uitgevoerd.

RUBRIEK 16: Overige informatie

✔ Geeft informatie aan die gewijzigd is sinds de voorgaande uitgave.

Afkortingen en acroniemen : ATE = Acut toxiciteitsschatting
CLP = Indeling, etikettering en verpakking van stoffen en mengsels [Verordening (EG) No. 1272/2008]
DMEL = afgeleide minimaal effect dosis
DNEL = De afgeleide dosis zonder effect
EUH zin = CLP-specifieke gevaarszin
PBT = Persistent, Bioaccumulatief en Toxisch
PNEC = Voorspelde geen effect concentratie
RRN = REACH registratie nummer
zPzB = zeer persistent en zeer bioaccumulatief

Procedure gebruikt voor het afleiden van de indeling in overeenstemming met Verordening (EG) nr.1272/2008 [CLP/GHS]

Classificatie	Rechtvaardiging
Flam. Liq. 3, H226 Aquatic Chronic 3, H412	Op basis van testgegevens Calculatiemethode

RUBRIEK 16: Overige informatie

Volledige tekst van afgekorte H-zinnen	: H226 H304 H312 H315 H317 H318 H319 H332 H335 H336 H372 H373 H411 H412	Ontvlambare vloeistof en damp. Kan dodelijk zijn als de stof bij inslikken in de luchtwegen terechtkomt. Schadelijk bij contact met de huid. Veroorzaakt huidirritatie. Kan een allergische huidreactie veroorzaken. Veroorzaakt ernstig oogletsel. Veroorzaakt ernstige oogirritatie. Schadelijk bij inademing. Kan irritatie van de luchtwegen veroorzaken. Kan slaperigheid of duizeligheid veroorzaken. Veroorzaakt schade aan organen bij langdurige of herhaalde blootstelling. Kan schade aan organen veroorzaken bij langdurige of herhaalde blootstelling. Giftig voor in het water levende organismen, met langdurige gevolgen. Schadelijk voor in het water levende organismen, met langdurige gevolgen.
Volledige tekst van indelingen [CLP/GHS]	: Acute Tox. 4, H312 Acute Tox. 4, H332 Aquatic Chronic 2, H411 Aquatic Chronic 3, H412 Asp. Tox. 1, H304 EUH066 Eye Dam. 1, H318 Eye Irrit. 2, H319 Flam. Liq. 3, H226 Skin Irrit. 2, H315 Skin Sens. 1, H317 STOT RE 1, H372 STOT RE 2, H373 STOT SE 3, H335 STOT SE 3, H336	ACUTE TOXICITEIT (dermaal) - Categorie 4 ACUTE TOXICITEIT (inademing) - Categorie 4 AQUATISCH GEVAAR OP LANGE TERMIJN - Categorie 2 AQUATISCH GEVAAR OP LANGE TERMIJN - Categorie 3 ASPIRATIEGEVAAR - Categorie 1 Herhaalde blootstelling kan een droge of een gebarsten huid veroorzaken. ERNSTIG OOGLETSEL/OOGIRRITATIE - Categorie 1 ERNSTIG OOGLETSEL/OOGIRRITATIE - Categorie 2 ONTVLAMBARE VLOEISTOFFEN - Categorie 3 HUIDCORROSIE/-IRRITATIE - Categorie 2 HUIDALLERGEEN - Categorie 1 SPECIFIEKE DOELORGAANTOXICITEIT BIJ HERHAALDE BLOOTSTELLING - Categorie 1 SPECIFIEKE DOELORGAANTOXICITEIT BIJ HERHAALDE BLOOTSTELLING - Categorie 2 SPECIFIEKE DOELORGAANTOXICITEIT BIJ EENMALIGE BLOOTSTELLING (Irritatie van de luchtwegen) - Categorie 3 SPECIFIEKE DOELORGAANTOXICITEIT BIJ EENMALIGE BLOOTSTELLING (Narcotische werking) - Categorie 3

Gedrukt op : 31/05/2017

Datum van uitgave/ Revisie datum : 31/05/2017

Datum vorige uitgave : 11/06/2016

Versie : 3

Kennisgeving aan de lezer

BELANGRIJKE OPMERKING: de informatie in dit gegevensblad (inclusief de van tijd tot tijd aangebrachte wijzigingen) is niet bedoeld allesomvattend te zijn en wordt in goed vertrouwen verschaft, en deze wordt gemeend correct te zijn op de datum van de samenstelling. Het is de verantwoordelijkheid van de gebruiker om te verifiëren dat dit gegevensblad actueel is voordat het product waarop het betrekking heeft, wordt gebruikt.

Voordat het wordt gebruikt, moeten de personen die de informatie gebruiken zelf bepalen of het betreffende product geschikt is voor het bestemde doel. Indien het doel anders is dan specifiek wordt aanbevolen in dit veiligheidsinformatieblad dan gebruikt de gebruiker het product op eigen risico.

DISCLAIMER VAN FABRIKANT: de omstandigheden, methodes en factoren die invloed hebben op de

Datum van uitgave/Revisie datum : 31/05/2017

Versie : 3

15/16

AkzoNobel

RUBRIEK 16: Overige informatie

hantering, opslag, toepassing, het gebruik en de afvalverwerking van het product vallen buiten de controle en kennis van de fabrikant. De fabrikant stelt zich dus niet aansprakelijk voor eventuele nadelige gebeurtenissen die kunnen optreden bij de hantering, opslag, toepassing, het gebruik, misbruik of de afvalverwerking van het product en, in zoverre de van toepassing zijnde wet dit toelaat, wijst de fabrikant nadrukkelijk alle aansprakelijkheid af van enige en alle verliezen, schade en/of onkosten die voortkomen uit of in enig verband staan met de opslag, hantering, het gebruik of de afvalverwerking van het product. De veilige hantering, opslag, gebruik en afvalverwerking zijn de verantwoordelijkheid van de gebruikers. De gebruikers moeten voldoen aan alle van toepassing zijnde gezondheids- en veiligheidswetten.

Tenzij anders overeengekomen zijn alle door ons geleverde producten onderhevig aan onze standaard bedrijfsvoorwaarden, inclusief beperkingen van aansprakelijkheid. Zorg ervoor dat u die inziet en/of de betreffende overeenkomst die u heeft met AkzoNobel (of diens aangesloten partners, al naar gelang van toepassing).

© AkzoNobel